

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2011

**EKONOMIE
MEMORANDUM**

PUNTE: 300

TYD: 3 uur

Hierdie memorandum bestaan uit 18 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1 (LU1 – LU4)**

1.1						
LU1	1.1.1	B ✓✓	ekonomiese kringloop.			
	1.1.2	B ✓✓	Jugler siklusse			
	1.1.3	C ✓✓	Direkte investerings			
LU2	1.1.4	C ✓✓	markkragte.			
	1.1.5	B ✓✓	voordeel			
	1.1.6	A ✓✓	kartel.			
LU3	1.1.7	B ✓✓	GEAR			
	1.1.8	C ✓✓	Vaardigheidsontwikkelings Programme			
	1.1.9	A ✓✓	ad valorem			
LU4	1.1.10	C ✓✓	hooflyn			
	1.1.11	B ✓✓	inkomende			
	1.1.12	A ✓✓	Besoedeling	(12 x 2)		(24)
1.2	1.2.1	Buitelandse valutamark ✓✓				
	1.2.2	Oligopolie ✓✓				
	1.2.3	Ekonomiese ontwikkeling ✓✓				
	1.2.4	PPI ✓✓				
	1.2.5	Subsidies ✓✓		(5 x 2)		(10)
1.3	1.3.1	D ✓✓				
	1.3.2	G ✓✓				
	1.3.3	A ✓✓				
	1.3.4	F ✓✓				
	1.3.5	B ✓✓				
	1.3.6	C ✓✓				
	1.3.7	J ✓✓				
	1.3.8	E ✓✓		(8 x 2)		(16)

TOTAAL AFDELING A: 50**AFDELING B (BEANTWOORD ENIGE DRIE VRAE UIT HIERDIE AFDELING.)****VRAAG 2 (LU1 AS1 – AS4)**

2.1	2.1.1	kapitaalmark ✓✓				
	2.1.2	eksogene ✓✓				
	2.1.3	privatisering ✓✓				
	2.1.4	portefeulje ✓✓		(4 x 2)		(8)
2.2	DRIE monetêre beleidsinstrumente					
	➤	Rentekoerse ✓✓				
	➤	Kontantreserwe vereistes ✓✓				
	➤	Ope mark transaksies ✓✓				
	➤	Morele oorreding ✓✓				
	➤	Wisselkoersbeleid ✓✓		(Enige 3 x 2)		(6)

- 2.3 2.3.1 Die koers waarteen een geldeenheid verruil word vir 'n ander geldeenheid. ✓✓ (2)
- 2.3.2 R6,50 ✓✓ (2)
- 2.3.3 12 Mei 2011 ✓✓ (2)
- 2.3.4 **Depresiasie**
 ➤ 'n Daling in die waarde van 'n geldeenheid a.g.v. markkragte (swewende wisselkoersstelsel). ✓✓
- Devaluasie**
 ➤ 'n Doelbewuste daling in die waarde van 'n geldeenheid a.g.v. regeringsinmenging (vaste wisselkoersstelsel). ✓✓ (2 x 2) (4)
- 2.4 2.4.1 Geldvloei ✓✓
 Reële vloei ✓✓ (4)
- 2.4.2 Buitelandse sektor ✓✓ (2)
- 2.4.3 Enige onttrekking van geld / inkome uit die ekonomiese kringloop. ✓✓ (2)
- Bv. Belasting ✓✓
 Invoere ✓✓
 Besparings ✓✓ (Enige 1 x 2) (4)
- 2.5 **Verduidelik kortliks die begrip 'Mediumtermyn Bestedings Raamwerk'.**
- Ook bekend as die hoofbegroting. ✓✓
- Dit bestaan uit drie jaar se vloeiende vooruitskattings van uitgawes en inkomste vir die nasionale en provinsiale regerings. ✓✓
- Elke jaar word die volgende jaar bygevoeg. ✓✓
- Dit word aan elke jaar in Februarie aan die parlement voorgelê deur die Minister van Finansies. ✓✓
- Dit beklemtoon die regering se rol, funksies en bydraes tot provinsies en plaaslike regerings. ✓✓
- Dit het van die geheimhouding van die jaarlikse begroting ontnem en verskaf inligting oor die langer termyn. ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)
- 2.6 **Bespreek die 'lengte' van 'n sakesiklus.**
- Gemeet van piek tot piek of trog tot trog. ✓✓
- Verwys na die tyd (jare) wat dit neem om siklus te voltooi. ✓✓
- Langer siklusse toon sterkte. ✓✓
- 'n Siklus wat 10 jaar duur, is sterker as 'n siklus wat 3 jaar duur. ✓✓
- Siklusse kan oorskiet. / Wanneer die aktiwiteite van sommige aanwysers bo normale vlakke toeneem, kan die opswaai en die afswaai oorskiet. ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)

VRAAG 3 (LU2 AS1 – AS3)

- 3.1 3.1.1 JSE ✓✓
 3.1.2 nie-meriete ✓✓
 3.1.3 ekonomiese ✓✓
 3.1.4 vaste ✓✓ (4 x 2) (8)

3.2 DRIE doelwitte van die mededingingsbeleid in Suid-Afrika

- Om misbruik van ekonomiese mag te voorkom. ✓✓
- Om die groei van die markkrag te reguleer d.m.v. samesmeltings en oornames. ✓✓
- Om beperkende praktyke soos prysvasstelling, samespanning en prys-diskriminasie te voorkom. ✓✓
- Om doeltreffendheid in die markte te verhoog. ✓✓
- By te dra tot ontwikkelingsdoelwitte. ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

- 3.3 3.3.1 Deur die wisselwerking tussen vraag en aanbod. ✓✓ (2)

- 3.3.2
- Elke besigheid produseer slegs 'n klein gedeelte van die totale produksie. ✓✓
 - As die besigheid 'n hoër prys hef, sal kopers die goedere iewers anders koop. ✓✓
 - Die besigheid kan al die produkte teen die markprys verkoop, daarom sal hulle nie pryse verlaag nie. ✓✓ (3 x 2) (6)

- 3.3.3 Normale wins ✓✓ (2)

- 3.4 3.4.1 Produksiemoontlikheidskurwe(PMK)✓✓ (2)

3.4.2 Produksie-ondoeltreffendheid

- Die besigheid produseer nie goedere teen die laagste moontlike koste nie. ✓✓✓
- Dit kan koste verlaag sonder om minder goedere of laer kwaliteit goedere te produseer. ✓✓✓

Allokasie-ondoeltreffendheid

- Die produk kombinasie weerspieël nie verbruikersvoorkeure nie. ✓✓✓
- Hulpbronne word nie in regte hoeveelhede toegeken nie. ✓✓✓
- Die hoeveelhede wat deur verbruikers verkies word, is nie beskikbaar nie. ✓✓✓ (Enige 2 x 3) (6)

- 3.4.3 Die produsent moet toekenning van hulpbronne en die produk kombinasie wysig om die vraag van verbruikers te weerspieël. ✓✓ (2)

3.5 *TWEE kenmerke van 'n volmaak mededingende mark*

Groot aantal kopers en verkopers ✓✓

- 'n Enkel verkoper of koper kan nie die mark beïnvloed nie. ✓✓

Produkte is homogeen ✓✓

- Dit maak geen verskil by kopers waar hulle hul produkte koop nie. ✓✓

Volcome vryheid van toe- en uittrede ✓✓

- Daar is geen wetlike, finansiële, tegnologiese of ander beperkings wat die beweging van kopers en verkopers inkort nie. ✓✓

Produkiefaktore is volmaak beweeglik ✓✓

- Alleprodukiefaktore kan vryelik tussen markte beweeg. ✓✓

Volledige kennis van marktoestande ✓✓

- Kopers en verkopers het volmaakte kennis van die heersende marktoestande bv. prys. ✓✓

Geen samespanning ✓✓

- Elke verkoper handel onafhanklik van andere. ✓✓

Geen regeringsinmenging ✓✓

- Daar is geen regeringsbeheer wat kopers of verkopers beïnvloed nie. ✓✓

(Enige 2) (2 x 2) (8)

3.6 *Bespreek 'langtermyn wins' by monopolistiese mededinging.*

- Ekonomiese wins oor die korttermyn lok nuwe besighede. ✓✓
- Ekonomiese wins sal verdwyn as gevolg van mededinging. ✓✓
- Langtermyn GK sal gelyk wees aan die prys van die produk. ✓✓
- Normale wins is die maksimum wins wat gemaak kan word onder die marktoestande. ✓✓
- Langtermyn wins sal dieselfde wees as by volmaakte mededinging. ✓✓

(4 x 2) (8)

[50]

VRAAG 4 (LU3 AS1 – AS4)

4.1 4.1.1 BBP per capita ✓✓

4.1.2 NOSe ✓✓

4.1.3 beskerming ✓✓

4.1.4 Lorenz ✓✓

(4 x 2) (8)

4.2 *DRIE gebruike van per capita inkome syfers.*

- Dui ekonomiese ontwikkeling aan ✓✓

- Dui lewensstandaard aan ✓✓

- Vergelyk lewensstandaard ✓✓

(3 x 2) (6)

4.3 4.3.1 Accelerated Shared Growth Initiative for South Africa ✓✓
(Inisiatief vir versnelde en verdeelde groei)

(2)

4.3.2 ➤ Omwerkloosheid en armoede te halveer teen 2014 ✓✓

➤ 'n Groeikoers van 6% ✓✓

➤ Om gelyke groei te skep ✓✓

(Enige 2 x 2) (4)

4.3.3 ➤ Toerisme ✓✓

➤ Besigheid Proses Uitkontraktering ✓✓

(4)

4.4 4.4.1 Wanneer gemeenskappe plattelandse woongebiede, werkplekke of leefstyl verruil vir dié in stede. ✓✓✓ (of enige toepaslike definisie) (3)

4.4.2 ➤ Werksgeleenthede ✓✓
 ➤ Hoër lone ✓✓
 ➤ Beter lewe ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)

4.4.3 Sosiale aanwyser ✓✓✓ (3)

4.5 **TWEE Suid-Afrikaanse benaderings om besigheidsdoeltreffendheid te verbeter.**

Belasting ✓✓

- Vermindering in korporatiewe en persoonlike belasting. ✓✓
- Blokkruiping op persoonlike belasting het aandag geniet. ✓✓
- BTW word al vir 'n lang tyd op 14% gehou. ✓✓

Kapitaalvorming ✓✓

- Waardevermindering is hersien om investering aan te moedig. ✓✓
- Aanvangskapitaal en lenings word aan KMMO's voorsien. ✓✓

Menslike hulpbronne ✓✓

- Skoolonderwys is getransformeer. ✓✓
- SETAs is gestig om werkverwante opleiding te fasiliteer ✓✓
- Wet op Arbeidsverhoudinge – vir die bevordering van sosiale regverdigheid en vredevolle arbeidsverhoudinge. ✓✓

Gratis adviesdienste ✓✓

- Raad oor ontwikkeling van uitvoermarkte, bestuur van KMMO's, landbou, ens. ✓✓ (Enige 2) (2 x 2) (8)

4.6 **Verduidelik kortliks enige TWEE voordele van invoervervanging.**

Verhoogde werkskepping ✓✓

- Meer werkers sal in diens geneem word om goedere te produseer wat buitelandse goedere vervang. ✓✓

Toename in BBP ✓✓

- Verhoogde indiensname en produksie van goedere sal die ekonomie stimuleer. ✓✓

Meer keuses. ✓✓

- Omdat goedere plaaslik geproduseer word, sal meer buitelandse valuta beskikbaar wees vir die invoer van ander goedere. ✓✓

Diversifikasie ✓✓

- Plaaslike produsente sal verskeidenheid produkte produseer. ✓✓ (Enige 2) (2 x 2) (8)

[50]

VRAAG 5 (LU4 AS1 – AS3)

5.1 5.1.1 hiperinflasie ✓✓
 5.1.2 plaaslike ✓✓
 5.1.3 Agenda 21 ✓✓
 5.1.4 Aardverwarming ✓✓ (4 x 2) (8)

5.2 ***DRIE redes vir groei in toerisme.***

- Toename in besteebare inkome. ✓✓
- Groter bewustheid van plesier en ontspanning. ✓✓
- Vermindering in werksure. ✓✓
- Toename in advertensies. ✓✓
- Bewuswording van voordele van vakansies en reis. ✓✓
- Maklik beskikbaarheid van buitelandse valuta ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

5.3 5.3.1 Die koste van 'n mandjie goedere en dienste van 'n tipiese gemiddelde Suid-Afrikaanse huishouding, gedurende 'n spesifieke periode. ✓✓ (2)

- 5.3.2
- Vrystaat ✓✓
 - Oos-Kaap ✓✓
 - Noord-Kaap ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)

5.3.3 ***Kerninflasie***

- Sluit items van die VPI mandjie met hoogs onstabiele pryse en items met pryse wat deur regeringsinmenging en -beleid geraak word, uit. ✓✓✓

VPIX-inflasie

- Sluit verbandrentekoerse van die mandjie goedere en dienste uit. ✓✓✓ (2 x 3) (6)

5.4 5.4.1 ***Beskerming***

- Die beskerming en onderhoud van omgewingsbates of hulpbronne in hul huidige toestand. ✓✓

Bewaring

- Die volhoubare gebruik en bestuur van natuurlike hulpbronne ✓✓ (4)

- 5.4.2
- Ekologiese stelsel ✓✓
 - Bewaringsgebied ✓✓
 - Inheemse woud ✓✓
 - Vleiland ✓✓
 - Riviermond ekosisteem ✓✓
 - Dierspesies ✓✓
 - Voëls ✓✓
 - Insekte en blomme ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)

- 5.4.3
- Koop of onteien ✓✓
 - Subsidieer ✓✓
 - Regeringsbeheer ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)

5.5 Hoe Inheemse Kennis Stelsels (IKS) toerisme in Suid-Afrika sal aanmoedig.

- Toeriste wil outentieke en unieke bestemmings besoek. ✓✓
- Hulle wil die inheemse kultuur, geskiedenis en omgewing verstaan. ✓✓
- Suid-Afrikaanse Erfenisterreine het verskeie aspekte waarin toeriste belangstel. ✓✓
- Bv. Mapungubwe en vroeë steentydperk nedersetting in Limpopo. ✓✓
- Omgewingswêrelderfenisterreine verteenwoordig die uiterstevan ons inheemse omgewings uniekheid. ✓✓
- Die gebruike, rituele en seremonies van mense ✓✓ (Enige 4 x 2)

(8)

5.6 TWEE openbare sektor maatreëls wat omgewingsvolhoubaarheid verseker.

Toeken van eiendomsregte ✓✓

- Mense sien beter om na iets wat aan hulle behoort. ✓✓

Betaling vir omgewingsgebruik ✓✓

- 'n Fooi vir verbruikers/produsente vir die afval wat hul produseer en in die omgewing stort (uitvloeisel-koste). ✓✓
- Brandstof- en voertuigbelasting / Brandstofheffings ✓✓

Omgewingsbelasting / Groenbelasting ✓✓

- Hierdie belasting verhoog die prys van die produk – bande. ✓✓
- Heffings op die gebruik van plaagdoders, plastiek en koolstof. ✓✓

Bemarkbare permitte / Afvalbeheer ✓✓

- Spesifieke regulasies vir aanvaarbare vlakke van besoedeling. ✓✓
- Verhandelbare permitte vir vermindering van lugbesoedeling. ✓✓

Omgewingsubsidies ✓✓

- Subsidies ter aanmoediging van herwinning ✓✓ (Enige 2) (2 x 2)

(8)
[50]

VRAAG 6 (LU1 en LU2)

6.1 6.1.1 swewende ✓✓

6.1.2 ruil ✓✓

6.1.3 normale ✓✓

6.1.4 onvolmaakte ✓✓

(4 x 2)

(8)

6.2 Noem enige DRIE fase/stadiums in 'n sakesiklus

- Voorspoed ✓✓
- Resessie ✓✓
- Depressie ✓✓
- Herstel ✓✓
- Opswaai/ Uitbreiding ✓✓
- Afswaai/ Inkrimping ✓✓
- Trog ✓✓
- Piek ✓✓

(Enige 3 x 2)

(6)

6.3 DATA RESPONS

- 6.3.1 Verlies ✓✓ (2)
- 6.3.2 Die Gemiddelde Koste kurwe is hoër as die Gemiddelde Inkomste / Marginale Inkomste / Prys. ✓✓
By die markprys P, sal die totale koste die totale inkomste oorskry. ✓✓ (2 x 2) (4)
- 6.3.3 e ✓✓
Waar MI = MK ✓✓ (2 x 2) (4)

6.4 DATA RESPONS

- 6.4.1 ➤ Nie-mededingend ✓✓
➤ Nie-uitsluitbaar ✓✓
➤ Sosiale voordele meer as privaat voordele ✓✓
➤ Oneindige verbruik ✓✓
➤ Nie-verwerping ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)
- 6.4.2 **Gemeenskapsgoedere**
➤ Dit is onmoontlik om te voorkom dat mense dit gebruik. ✓✓
Kollektiewe goedere
➤ Dit is moontlik om 'rug-ryers' uit te sluit deur die heffing van fooie, kostes, tolgeld, ens. ✓✓ (2 x 2) (4)
- 6.4.3 ➤ Produsente kan nie goedere terughou by nie-betaling. ✓✓
➤ Produsente kan nie 'n markprys bepaal nie. ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)

6.5 'Spesialisasie' en 'massaproduksie' as gevolg van internasionale handel.

Spesialisasie

- Lei tot toename in lewensstandaard. ✓✓
- Spesialisasie en handel lei daartoe dat elke land meer goedere verhandel, maar teen dieselfde koste. ✓✓
- Sonder handel sou meeste lande sonder goedere moes gaan wat hulle benodig. ✓✓
- Bv. olie uit die Arabiese lande en mielies uit Suid-Afrika. ✓✓

Massaproduksie

- Vraag van internasionale verbruikers lei tot massaproduksie. ✓✓
- Goedere raak bekostigbaar en winsgewend. ✓✓
- Bv. elektroniese goedere, rekenaars, ens. ✓✓
- Klein lande kan slegs met groot lande meeding as hulle hul goedere kan uitvoer na ander lande. ✓✓ (Enige 2) (2 x 2) (8)

6.6 TWEE kenmerke van 'fiskale beleid'.

Dit is doelwitgebonde ✓✓

- Deur fiskale beleid, bepaal regering ekonomiese en sosiale doelwitte. ✓✓
- Die begroting word gebruik om hierdie doelwitte te bereik ✓✓

Dit is vraagsydig ✓✓

- Fiskale beleid is die hoof beleidsinstrument wat gebruik word by vraagkantbeleide ✓✓

Dit is siklies ✓✓

- Sakesiklus het 'n direkte uitwerking op fiskale beleid ✓✓
- Gedurende opswaai sal hoër inkome en winste lei tot hoër totale vraag en besteding ✓✓
- Hoër inkome en winste sal tot hoër belasting lei ✓✓ (Enige 2) (2 x 2) (8)

[50]

AFDELING C (BEANTWOORD ENIGE TWEE VRAE UIT HIERDIE AFDELING.)

VRAAG 7 (LU1 AS3)

Kritiese ontleding van die probleme van openbare sektor voorsiening in Suid-Afrika.

INLEIDING

- Openbare sektor speel 'n belangrike rol in die voorsiening van dienslewering. ✓✓✓
- In onlangse jare kom die openbare sektor te staan voor enorme uitdagings in die voorsiening van dienste aan die gemeenskap. ✓✓✓ (maks. 3) (3)

INHOUD

Aanspreeklikheid ✓✓

- Verwys na die verduideliking van iemand se aksies, besluite en bestedings. ✓✓
- Publiek vereis versekering dat die vereiste hoeveelhede en gehalte van openbare goedere en dienste gelewer word. ✓✓
- Goeie bestuur vereis rekenskap van openbare beamptes ✓✓
- Stelsels word vereis om ekonomiese en finansiële rekenskap te eis. ✓✓
- Openbare beamptes behoort nie magte aan hulle toegestaan, te misbruik nie. ✓✓
- Wet op Openbare Finansiële Bestuur vereis departemente om reëls t.o.v. deursigtigheid te volg. ✓✓
- Dit word afgedwing deur ministeriële verantwoordelikheid, parlementêre bevraging, tesourie beheer en die OG. ✓✓ (maks. 4 x 2) (8)

Doeltreffendheid ✓✓

- Goedere en dienste word nie in vereiste kwaliteit en hoeveelheid voorsien nie. ✓✓
 - Openbare goedere word doeltreffend voorsien as aan pareto doeltreffendheid voldoen word. ✓✓
 - Ondoeltreffendheid word veroorsaak deur:
 - Burokrasie – amptelike reëls en prosedures ✓✓
 - Onbevoegdheid – gebrek aan vaardigheid, kwalifikasies, opleiding, ondervinding en houding. ✓✓
 - Korruptsie – misbruik van 'n persoon se posisie vir eie gewin. ✓✓
- (maks. 4 x 2) (8)

Assessering / Taksering van behoeftes ✓✓

- Openbare sektor slaag nie daarin om die behoeftes van mense akkuraat te assesser nie. ✓✓
 - Prys oorwegings moet gebruik word vir die assessering van mense se behoeftes. ✓✓
 - Onakkurate inligting lei ook tot verkeerde besluitneming. ✓✓
 - Gebrek aan mense met vaardighede. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

Prysbeleid ✓✓

- Dit verwys na die metodes hoe die openbare sektor pryse toeken aan goedere en dienste. ✓✓
 - Toepaslike (tegnies, ekonomies, politiek) gebruikerstariewe moet aangewend word. ✓✓
 - Die koste van gemeenskaps- en kollektiewe goedere moet verhaal word deur belasting (gratis dienste). ✓✓
 - Direkte/indirekte subsidies kan gebruik word ter befondsing van staande tariewe, beskikbaarheidstariewe of prysdiskriminasie. ✓✓
- (maks 3 x 2) (6)

Parastatale / Semi-staatsondernemings ✓✓

- Geskep om goedere en dienste aan die publiek te verskaf. ✓✓
 - Herstrukturering het probleme geskep soos afdankings. ✓✓
 - Gebrek aan vermoë – geskoolde werkers gaan na die privaatsektor vir hoër salarisse. ✓✓
 - Die uitwerking van privatisering. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

Privatisering ✓✓

- Verwys na die verkoop van 51% van staatsbeheerde ondernemings. ✓✓
 - Lei tot ondervoorsiening of geen voorsiening. ✓✓
 - Privaat besighede sal nie altyd openbare belang in ag neem nie. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

SLOT

- Openbare sektor mislukking kom voor wanneer die regering versuim om die ekonomie te bestuur en wanneer hulpbronne nie optimaal benut word nie. ✓✓
 - Openbare sektor moet aandag skenk aan al bogenoemde probleme ten einde hul dienslewering te verbeter. ✓✓
- (maks. 1 x 2) (2)

Gebruik die volgende assesserings tabel tesame met bogenoemde om die bespreking te assesseer.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp maar het belangrike aspekte van die onderwerp weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (30 – 45 punte)

(5)
[50]

VRAAG8 (LU2: AS2)

Bespreek in detail, die kenmerke van 'n monopolie as 'n markstruktuur en toon die korttermyn ewewig van 'n monopolis met die hulp van 'n grafiek.

INLEIDING

'n Monopolie mark is 'n marktoestand waar daar net een verskaffer vir 'n produk is en geen naby substitute nie. ✓✓✓

(3)

INHOUD

Word in gesig gestaar deur vraagkurwes ✓✓

- Hul vraagkurwe hel afwaarts van links na regs. ✓✓
- Hulle is die enigste verskaffer van 'n produk. ✓✓
- Hulle kan op die prys en hoeveelheid besluit. ✓✓

Hulle besluit op die produksievlakke ✓✓

- Die markvraag sal deur die prys bepaal word. ✓✓
- Die monopolis kan meer verkoop deur die prys te verlaag. ✓✓

Hulle word blootgestel aan markkragte. ✓✓

- Vraag na die produk word beïnvloed deur markkragte. ✓✓
- Monopoliste se produkte moet meeding met ander produkte. ✓✓
- Somtyds word hulle gekonfronteer met substitute. ✓✓

Hulle geniet gunstige omstandighede ✓✓

- Mag gunstige omstandighede geniet in 'n gebied waar hulle die enigste verskaffer is. ✓✓

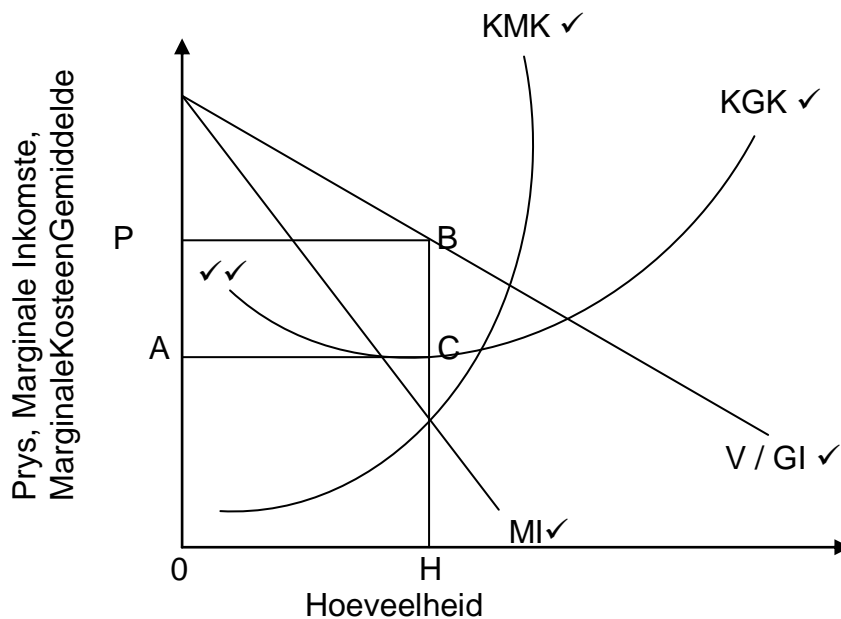
Buit verbruikers uit ✓✓

- Omdat hulle die enigste verskaffer is, is daar 'n moontlikheid dat verbruikers uitgebuit kan word. ✓✓

Struikelblokke vir toetrede ✓✓

- Daar is struikelblokke wat voorkom dat mededingers tot die mark toetree. ✓✓
- Natuurlike monopolieë – bv. Eskom ✓✓
- Dit is a.g.v. hoë ontwikkelingskoste ✓✓
- Kunsmatige monopolieë – bv. SABC, Telkom, ens. ✓✓
- Patente, lisensiëring, ens. ✓✓
- 'n Verskaffer verkry eksklusiewe regte om 'n produk te verskaf. ✓✓

(Enige 15 x 2) (30)

Monopolis se korttermyn wins

(maks. 3 x 2) (6)

- Die monopolis se totale inkomste is gelyk aan die Gemiddelde inkomste vermenigvuldig met die hoeveelheid ($OP \times OH$) ✓✓ / Die totale inkomste word verteenwoordig deur die area OHBP. ✓✓
- Die totale koste is gelyk aan die Gemiddelde koste vermenigvuldig met die hoeveelheid ($OA \times OH$) ✓✓ / Die totale koste word verteenwoordig deur die area OHCA. ✓✓✓✓
- Die verskil tussen die twee areas (APBC) is die monopolis se totale wins.
- Die bogenoemde monopolis se inkomste is meer as die koste. ✓✓

(maks. 2 x 2)

SLOT

- Alhoewel die monopolis die enigste verskaffer is, is dit nie waar dat hy altyd 'n ekonomiese wins maak nie. ✓✓
- Winsgewendheid hang af van die vraag en produksiekoste. ✓✓ (maks. 1 x 2) (2)

Gebruik die volgende assesserings tabel tesame met bogenoemde om die bespreking te assesseer.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp maar het belangrike aspekte van die onderwerp weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (30 – 45 punte)

(5)
[50]

VRAAG 9 (LU3 AS4)

Skryf 'n gedetailleerde opstel oor sosiale aanwysers.

INLEIDING

- Sosiale aanwysers het te doen met mense, soos hul onderwys en gesondheid. ✓✓✓
- Verskeie maatreëls word gebruik om die prestasie van 'n land in terme van die sosiale welstand van hul inwoners te evalueer. ✓✓✓ (maks. 1 x 3) (3)

INHOUD

A Gesondheid ✓✓

- 'n Aantal aanwysers word gebruik om die gesondheid van die bevolking te monitor. ✓✓
- Kindermortaliteit – die aantal kinders wat sterf voor die ouderdom van 1 jaar, per duisend lewendige geboortes in 'n jaar ✓✓
- Onder-vyf-mortaliteit – die aantal pasgeborenes wat sterf alvorens die ouderdom van vyf jaar. ✓✓
- Gesondheidsbesteding – die bedrag van openbare en private gesondheidsbesteding op gesondheidsorg as 'n persentasie van BBP. ✓✓
- Skoon drinkwater – die persentasie van die bevolking wat toegang tot skoon drinkwater het. ✓✓
- Sanitasiegeriewe – die persentasie van die bevolking wat oor voldoende sanitasie geriewe beskik. ✓✓ (maks. 3 x 2) (6)

B Voeding ✓✓

- Voeding is 'n belangrike aanwyser vir die welstand van mense. ✓✓
 - Kinder wanvoeding – die gedeelte van kinders wat ondergewig is, is die mees belangrike aanwyser van wanvoeding. ✓✓
 - Ondergewig verhoog die risiko van dood en onderdruk ontwikkeling by kinders. ✓✓
 - Oorgewig kinders – daar bestaan 'n verhouding tussen gulsigheid tydens kinderjare en die voorkom van ander kroniese siektes. ✓✓
 - Om oorgewig te wees, kan die vermoë om te werk beïnvloed. ✓✓
 - Hierdie aanwysers word ook gebruik om op voedingskemas te besluit. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

C Onderwys ✓✓

- Lewenstandaard is direk verwant aan die onderwysvlak. ✓✓
 - Openbare bestedings persentasie – toon die persentasie van openbare besteding op onderwys. ✓✓
 - Sekondêre inskrywings persentasie – toon die persentasie van die aangewese ouderdomsgroep wat sekondêre onderwys ondergaan. ✓✓
 - Jeug geletterdheidskoers – toon die persentasie van die aangewese ouderdomsgroep wat geletterd is. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

D Behuising en dienste ✓✓

- Behuising en dienste is belangrike elemente van mense se lewensstyl. ✓✓
 - Baie Suid-Afrikaners kan nie residensiële eiendom koop nie. ✓✓
 - Regering fasiliteer huis eienaarskap deur 'n subsidie stelsel en lenings van die privaatsektor ✓✓
 - Die aantal huise wat aan benadeelde Suid-Afrikaners gegee word, is 'n aanwyser van dienslewering. ✓✓
 - 'n Aantal dienste is noodsaaklik om die lewens van mense te verbeter. ✓✓
 - Bv. elektrisiteit, vullisverwydering, watervoorsiening, sanitasie, ens. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

E Verstedeliking ✓✓

- Die toename in bevolkingsgetalle in stede en dorpe. ✓✓
 - Kan wees a.g.v. die natuurlike groei van die stedelike bevolking. ✓✓
 - Migrasie – platteland na stedelik of internasionaal. ✓✓
 - Die oprigting van nuwe dorpe. ✓✓
 - Dit is 'n belangrike sosiale aanwyser omdat dit die behoefte aan 'n verskeidenheid dienste aan die regering en ontwikkelaars uitwys. ✓✓
- (maks. 3 x 2) (6)

F Demografie✓✓

- Suid-Afrika het 'n relatiewe hoë bevolkingsgroeikoers. ✓✓
- 'n Hoë bevolkingsgroei gekoppel aan 'n lae ekonomiese groei benadeel die pogings om die lewensstandaard te verbeter. ✓✓
- Daar is 'n afname in die bevolkingsgroei in die onlangse verlede. ✓✓
- Lewensverwagtingdruk die aantal jare wat 'n pasgebore baba onder heersende omstandighede behoort te leef uit. ✓✓
- Daar is 'n afname in die lewensverwagting in Suid-Afrika. ✓✓
- Regering moet weet wat die grootte van die arbeidsmag en belastingbasis is. ✓✓
- Versekeringsmaatskappye behoort dit ook te weet, want dit kan hul winsgewendheid beïnvloed. ✓✓ (maks. 3 x 2) (6)

G Inkomme verspreiding✓✓

- Gini koëffisiënt word bereken uit die inligting verskaf deur die Lorenz kurwe. ✓✓
- 'n Lorenz kurwe toon die verspreiding van inkomme onder die bevolking aan. ✓✓
- Die Gini koëffisiënt toon die gedeelte van die bevolking aan wat op minder as die proporsionele inkomme leef. ✓✓
- Die waarde van die Gini koëffisiënt kan tussen 0 en 1 wees en hoe hoër die waarde, hoe meer ongelyk is die verspreiding van inkomme. ✓✓
- Die Gini koëffisiënt vir Suid-Afrika dui aan dat dit noodsaaklik is dat die regering beleide instel om inkomme her te verdeel. ✓✓
- Die hoof beleidsinstrumente is progressiewe persoonlike inkomste belasting, SEB, ens. ✓✓
- Die koppetellingindeks is die persentasie van mense wat onder die armoedelyn inkomste lewe. ✓✓
- Hierdie aanwyser is belangrik omdat die regering moet weet wat die omvang van armoede is. ✓✓
- Dit kan ook gebruik word om die begroting aan te pas ten einde voldoende sosiale dienste te verskaf. ✓✓ (maks. 3 x 2) (6)

SLOT

Hierdie sosiale aanwysers lig die regering en besighede in aangaande die behoefte om die voorsiening van goedere en dienste te wysig. ✓✓ (2)

Gebruik die volgende assesserings tabel tesame met bogenoemde om die bespreking te assesseer.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp maar het belangrike aspekte van die onderwerp weggelaat (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (30 – 45 punte)

(5)
[50]

VRAAG 10 (LU4 AS1)

Beleide om inflasie te bekamp

INLEIDING

- Ekonomie het verskillende menings oor die beleide wat inflasie doeltreffend sal bekamp. ✓✓✓
- Regering gebruik verskillende beleide om inflasie onder beheer te probeer hou. ✓✓✓ (maks. 1 x 3) (3)

INHOUD

Fiskale maatreëls

- Fiskale maatreëls word geneem deur die minister van finansies om inflasie te beheer. ✓✓
- Dis d.m.v. beleide van belasting en regeringsbesteding. ✓✓
- Die oormatige vraag kan verlaag word deur direkte belasting te verhoog. ✓✓
- Indirekte belasting soos BTW, doeane en aksynsbelasting kan ook verhoog word. ✓✓
- 'n Heffing op lenings kan ingestel of verhoog word. ✓✓
- Regering kan besnoei op besteding deur die uitstel, vermindering of kansellering van regerings projekte. ✓✓
- 'n Tekort op begroting kan gefinansier word uit nie-inflasionêre bronne. ✓✓
- 'n Heffing op ingevoerde goedere kan inflasie beheer. ✓✓
- Alternatiewe fiskale benadering aan die aanbodkant kan ook gebruik word. ✓✓
- Bv. vermindering van direkte belasting om mense aan te spoor om hard te werk. ✓✓
- Vermindering in maatskappy belasting moedig investerings aan. ✓✓
- Vermindering van belasting op rente en dividende sal besparings aanmoedig. ✓✓ (maks 8 x 2) (16)

Monetêre maatreëls

- Monetêre owerhede moet die hoeveelheid geld aanpas by die behoeftes van die ekonomie. ✓✓
 - Inflasie veroorsaak deur oormatige vraag kan verminder word deur die aanbod in die ekonomie te verlaag. ✓✓
 - Om besparings aan te moedig kan repo koers en rentekoerse verhoog word. ✓✓
 - Monetêre gesag kan die toestaan van krediet deur finansiële instansies beperk / beperk styging in aanbod van geld. ✓✓
 - Beheer van krediet kan toeneem. ✓✓
 - Beskikbaarheid van krediet kan afneem. ✓✓
 - Hulle kan ook morele druk op finansiële instellings plaas. ✓✓
 - Verslapping van wisselkoersbeheer word ook gebruik om inflasie te beheer. ✓✓
- (maks. 5 x 2) (10)

Ander maatreëls

- Verhoogde produktiwiteit kan as langtermyn maatreël gebruik word om inflasie te beheer. ✓✓
 - Prysbeheer word beskou as 'n direkte metode om inflasie te beheer. ✓✓
 - 'n Loonbeleid – lone kan slegs styg indien daar 'n styging in produktiwiteit is. ✓✓
 - Strenger toestande vir verbruikerskrediet kan oormatige vraag beperk. ✓✓
 - Aanmoediging van persoonlike besparings word steeds beskou as 'n manier om inflasie te beveg. ✓✓
 - Invoerbeheer kan verslap word om die aanbod van goedere te verhoog. ✓✓
 - 'n Swewende wisselkoer vir 'n land se geldeenheid sodat pryse outomaties aanpas by internasionale toestande. ✓✓
 - Inflasie teikens kan gebruik word as 'n maatreël om dit te beheer. ✓✓
- (maks. 7 x 2) (14)

SLOT

- Fiskale- en monetêre maatreëls alleenlik kan nie inflasie beheer nie. ✓✓
 - 'n Aantal ander maatreëls kan ook gebruik word in kombinasie met fiskale- en monetêre maatreëls. ✓✓
- (maks. 1 x 2) (2)

Gebruik die volgende assesserings tabel tesame met bogenoemde om die bespreking te assesser.

PUNTE	INTERPRETASIE VAN ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon ietwat begrip van die onderwerp maar het belangrike aspekte van die onderwerp weggelaat. (1 – 15 punte)
3	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan, maar het nie feite gekoppel aan die onderwerp nie. (16 – 30 punte)
5	Kandidaat het die onderwerp korrek verstaan en het feite aan die onderwerp gekoppel. (30 – 45 punte)

(5)
[50]

TOTAAL AFDELING C: 100

GROOTTOTAAL: 300